

HET KOLFSPEL, een der oudste van onze sporten

Het kolfspel is, zooals bekend, één der oudste Hollandsche spelen, want er wordt reeds in de 14e eeuw van gewag gemaakt, wanneer Albrecht van Beieren in 1398 de inwoners van Brielle toestaat om „te colven buten der vesten”. Het feit, dat de beoefening er van beperkt werd tot bepaalde plaatsen, mag doen vermoeden, dat het spel toen reeds een groote populariteit genoot en dus reeds vóór 1338 druk werd gespeeld.

Eeuwenlang is het spel in trek gebleven en het werd — behalve op het land (in straten, op de singels, ja op kerkpleinen en kerkhoven) — ook veelvuldig op het ijs gespeeld, zooals ons de schilders Avercamp, Van der Neer en Van der Velde op hun doeken laten zien. Geen mooier kolfbaan dan het spiegelgladde ijs, maar ook geen gevaarlijker plaats door de groote drukte van schaatsenrijders en kijkers, die tusschen de kolvers plachten te krioelen. Men speelde het spel immers heel anders dan het heden ten dage op de enkele plaatsen, waar het kolven nog in eere is, geschiedt. Thans rolt de bal rustig langs den grond over een beperkte ruimte, toen joeg men den kolfbal over honderden meters voort en wee degene, die zich in zijn weg bevond. Daarvan kan Lambert de Vader meespreken in Bredero's „Moor-tje”, die — staande aan den Amsteldijk en genietend van het gewirwar van de duizenden schaatsenrijders — plotseling meemaakt dat een naast hem staande vrouw een kolfbal tegen het hoofd krijgt en daarom duchtig begint te schelden en de brutale kolvers, die denken dat de wereld heelemaal aan hen behoort

En niet alleen op het ijs speelde men het kolven anders dan heden ten dage,

ook te land — waar de kolfbanen allengs tot de vaste geneugten van een herberg hoorden, zooals men er thans een biljart vindt — speelde men een afwijkend spel. Hoe is anders te verklaren dat Jacob Bicker Raye in zijn merkwaardig dagboek „Notitie van het Merkwaardigste meyn bekend” (1732—1772) op 9 October 1761 weet te vertellen, dat op dien datum als slachtoffer van het kolven de boekverkooper Hendrik Sligtenhorst is gestorven. Eenige weken tevoren was hem in de kolfbaan een bal zoo hard tegen zijn scheenbeen geslagen, dat hij er gevaarlijk door verwond werd en tengevolge van zware koortsen overleed.

Een dergelijk „sportongeluk” zou met het huidige kolven onmogelijk zijn geweest!

Hoe men op het ijs het spel speelde, worden we eenigszins gewaar uit een gedicht van Six van Chandelier, die in zijn werk „Poesie” (1657) over de wintersche vermaken der Amsterdammers minutieuze bijzonderheden geeft. Hij vertelt over het kolven:

De kolver bindt zijn ijsspoor aan,
Of heeft iets strams om op te staan,
Want 't gladde ijs, is 't onbesneeuwt,
Met effe soolen licht, en spreeuwt,
En naa het looten van paartij,
Schrapstaande slaat syn esp, met bly
Verswaart, of syne schotse klik,
Van palm, dry vingers breed, één dik,
Men loot er in, den pennebal
Van 't druifje onzichtbaar voor haar val
Van ballemers opgemerkt,
Voorts kolvende aan een paal geperkt.
Of slaat om 't verdste, slach om slach,
Om witjes of een vaan in 't lach,
Gekorven op een dunnen tak,
Die ieder veur in 't wambois stak,
Mits wie syn kerfstok niet neemt waar,
Uit veegen sal voor allegaer.

.... EN GOLF THANS
(eliché archief S.i.B.)

KOLF VROEGER....
(eliché archief S.i.B.)

Uit dit gedicht ervaart men, dat de kolvers speelden met een „Schotse klik”, met lood verzwaard aan den kop. Bij deze beschrijving waant men zich op een golfbaan. Daar toch speelt men met golfstokken, die nog heden ten dage bij voorkeur door kundige Schotse vaklieden worden vervaardigd. De band, die tusschen het kolven en het moderne golfspel bestaat, is wel nauw. In de 15e eeuw werden door de Schotse koningen verordeningen uitgevaardigd, die den invoer van golfballen uit Holland verboden, omdat een te groote hoeveelheid goud dientengevolge uit het land vloeyde, in de 17e eeuw ziet men het typisch geval, dat de Hollandsche kolvers het spel met uit Schotland geïmporteerde stokken beoefenen!

Het spel werd op verschillende manieren gespeeld. Six zegt, dat men speelde „aan een paal geperkt”, wat doet denken aan het huidige kolven, waarbij twee palen op een twintig meter afstand van elkaar het strijdperk begrenzen. Ook speelde men „slach om slach”, waarbij men om het verst sloeg. Dit doet verbluffend veel denken aan het moderne golf. Verschillende schilderstukken bevestigen dien indruk, want men ziet er figuren op, die den stok in een vollen zwaai boven het hoofd hebben geheven met de bedoeling een zoo hard mogelijken tik tegen den bal te geven.

We mogen deze notities over het oud-Hollandsche kolven — groote bron van vermaak en afleiding van duizenden onzer voorouders — besluiten met te vermelden, dat rond 1800 in en om Amsterdam meer dan tweehonderd kolfbanen waren te vinden, waarschijnlijk een grooter aantal dan men er heden ten dage aan tennisbanen vindt! Een bewijs van de groote populariteit welke het kolven heeft genoten, hetzelfde kolven dat thans ten doode gedoemd schijnt, want op dit oogenblik telt de hoofdstad geen enkele kolfbaan meer

J. A. B.